

Grand Kagera:
 Thrakische Religion
 Paulys, Wissensk.:
 Real-Encyclopädie
 Stuttgart 1936
 Bd. VII A (XII)
 Πάρις: Γαλλο-Ελληνική
 Εκδοτική

3. Διά τόν Διόνυσον βλ. Bd V ^{66x} 1010, Kern Relig. d. Griech. I 226. Nilsson Griech. Feste 258. Frazer, der Gold Zweig 562. Foucart, Le culte de Dionysos en Attique 20. Kalinka, Comment. Aegino Kt. X 40, Cumont Relig. Orient.⁴ 45, 195 μέ τήν αὐτόθι ἀναφερομένην φιλολογίαν, καί ἰδιαίτερωσ Perdrizet, Cultes et Mythes du Pangee, passim. Ad. Reinach, Rev. hist. relig. LXVI 1. Rostowzew Camb. anc. hist. VIII 586. Διά τό ὄνομα τοῦ θεοῦ κβλ. Fick, Hatti den 46. Cook Zeus II 271. Ἐδῶ περιορίζομαι νά παραπέμψω εἰς τήν ^{ἐπι}στομική περιγραφάς τοῦ Nilsson (Minoan. mycen. Religion 492, Chantrelle de la Saussaye Lehrb. der Religionsgesch.⁴ II 320, 326, 356) ὁ ὁποῖος διακρίνει δύο μορφάς τῆς θρησκείας τοῦ Διονύσου: πρῶτον τήν ὠμοφαγίαν, τό ἱερόν δεῖπνον, κατὰ τό ὅποιον οἱ πιστοί ἐν ἐκστάσει τόν θεόν/των ὑπό μορφήν ζῶου ἀνεγνώριζον, κατέκορον καί ὠμόν κατέτρωνον, ὥστε αὐτοί τόν θεόν σωματικῶς ἐν αὐτοῖς νά δεχθοῦν καί μέ τήν δύναμιν του νά πληρωθοῦν. Αὐτή εἶνε ἡ θρακική μορφή τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου. Δεύτερον, ἡ παράστασις τοῦ Διονύσου ὡς παιδίου, υἱοῦ τῆς Σεμέλης καί τοῦ Διός, τό ὅποιον μετά τόν θάνατον τῆς μητρός του, ἐφροντίσθη ὑπό τῶν Νυμφῶν. Αὐτό εἶνε τό παιδί "λικνίτης", τό ὅποιον εἰς τοὺς Δελφούς ὑπό τῶν θυιάδων ἐξωγονήθη. Ὡς πνευματικῆς βλαστήσεως ἔπρεπε κάθε χρόνον νά γεννᾶται καί ἀποθνήσκη. Ἰχνη αὐτῆς τῆς μορφῆς εὐρίσκονται ἐπίσης εἰς τοὺς φρυγίους θραῦκας, οἵτινες κατὰ τό 1200 π.Χρ. μετηνάστευσαν εἰς

τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ συναπεκόμισαν τὴν λαϊρείαν των πρὸς τὸν Διόνυσον, ἡ ὁποία ἐκεῖ ἐπηρεάσθη ἰσχυρῶς ἀπὸ τὴν τοπικὴν Θρησκείαν. Εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν οἱ φῶνες ἀπεδέχθησαν τὴν παράστασιν τοῦ θεϊκοῦ παιδίου ἀπὸ τοῦς Ἀνδρός, παράστασιν τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ ἀνάγεται εἰς παλαιούς μικρασιατικούς λαούς, οἱ ὅποιοι ἦσαν συγγενεῖς μετὰ τοῦς μινωϊκούς εἰς τὴν Κρήτην (πρβλ. Picard, Rev. hist. nel. XCIX 12).

Κατ' ἀρχάς ὁ Διόνυσος ἦτο θεὸς τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς εὐφορίας (Nilsson, Bull. soc. des lettres de Lund 1932/33, II-III 48) : — εἰς τὴν χώραν τῶν Bisalten (), ὅταν ἤθελε νῆχαριση καρποφόρον χρόνον τὸ ἐφανέρωνε εἰς τοῦς, εἰς τὴν αὐλήν τοῦ ἱεροῦ περιμένοντας, πιστοῦς του μετὰ μίαν ἰσχυράν στήλην φωτός (Ps. Arist. πρβλ. Cook, Zeus II 114). Ὁ κισσὸς δὲ ἐθεωρεῖτο κατ' ἀρχὴν ὡς παράστασις τοῦ θεοῦ· γνωστὸν εἶναι ὅτι οἱ ἑθρῆκες ἐφρόντιζον τὰ ὄπλα των νῶ εἶνε κοσμημένα μετὰ κισσῶν (Plin. XVII 114) καὶ ὅτι τὸ φύλλον τοῦ κισσοῦ εἶχε χρησιμοποιηθῆναι ὡς στιγματικὸν σημεῖον (Perdrizet πρβλ. Καζανω, Beiheft. 70, μετὰ ἐπισημολογίας. Dölger, Antike und Christentum II 103, Seipold, Dionysos 11). Ἐνὰ ἱερόν τοῦ θεοῦ εὗρίσκεται εἰς τὸ Παγγαῖον (Ἡρόδοτος VII 111, Perdrizet 37) ἢ τὸ ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Sakān, ἢ ὡς ἱερεῖον ἐτελετοῦργετο ^{ἀπὸ τῶν} τῶν Βησσῶν, μὴ προηάντις ἐπιβε χρησμοὺς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅπως ἡ Πυθεῖα εἰς τοῦς δελφούς. Ἡ ἑστία τοῦ Σπάρτακου, ἡ ὁποία κατήγετο ἀπὸ τὴν ἑράκην, ἦτο "μαντικὴ τε καὶ κάτοχος τοῖς περὶ Διόνυσον ὀργιασμοῖς" (Klassis, B. Rohle, Psyche II 22, Seipold, Dionysos 41). Ὁ Perdrizet 50 ἐξέφρασε τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἡ ἑστία Νύσσα, ὅπου κατέφυγε ὁ Λυκοῦργος Διόνυσος καὶ οἱ προσοὶ του (II 130) δὲν εἶνε ἄλλη ἢ τὸ Παγγαῖον ἀπλῶς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος βλ. Malten, Arch. f. Relig. XII 28, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὸ Νυκίειον ὡς χώραν τῶν θεῶν καὶ ^{ἐκ τῶν} στενὸν παράλληλον πρὸς τὴν χώραν τῶν Ἑπερβορείων ἑστει.

Ἐνα δεύτερον γνωστὸν ἱερόν τοῦ Διονύσου ἔκειτο εἰς τὴν Βοδοπήν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Βησσῶν, τοῦ ὁποίου τὴν κατοχὴν διεξεδίκουν οἱ Ὀδρῶσαι.

Nykion

ἔργον τὸ 28 π.Χρ. ὁ διοικητὴς τῆς Μακεδονίας M. Licinius Cras-
 sus καθυπέταξε τοὺς Βησσοὺς, ἀφῆρσε ἀπὸ αὐτοὺς τὸ ἱερόν καὶ τὸ ἔδωκε
 εἰς τοὺς Ὀδρῦσας, τοὺς πιστοὺς τῶν Ρωμαίων συμμάχους. (Cass. Dio LI
 25, Mommsen Rg VI 33). Κατὰ τὴν μεγάλην Θρακικὴν ἐπανάστασιν τοῦ ἔτους
 13-11 π.Χρ., ἡ ὀποιαῖστρόφετο ἐναντίον τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν Ὀδρυσῶν,
 οἱ Βῆσσαι ὠδηγήθησαν ἀπὸ τὸν ἱερέα τοῦ Διονύσου Valogaesus (Cass. Dio LIV
 34. Mommsen V 23. Patsch S. Ber. Akad. Wien 214, 1 Abh. 88 f).
 τὸ ἱερόν αὐτὸ ἐπεσκέφθη ὁ πατὴρ τοῦ Αὐγούστου Γ. Ὀκτάβιος τὸ ἔτος 60/
 59 καὶ ἐθυσίασε εἰς τὸν Διόνυσον, μέ τὸ ὅποιον συνδέεται τὸ παρά τοῦ
 Suet. Aug. 94 περιγραφόμενον θαῦμα. Ὁ Sueton προσθέτει ὅτι πρότερον
 τὸ αὐτὸ θαῦμα ἐγένετο κατὰ τὴν θυσίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου τῶν Ἑλλήνων
 (πιθανόν τὸ ἔτος 340 π.Χρ. Kazarow, Philol. Woch. 1927 1310).

Μέ τὸ αὐτὸ ἱερόν σχετίζεται κατὰ τὸν Perdrizet 43 ἡ πληροφορία τοῦ
 Macrobi. I, 18, 11, in Thracia eundem habere Solem atque Liberum acci-
 pimus, quem illi Sebadium nunc dicentes, magna religione celebrant,
 ut Alexander scribit, eique in colle Zilmisso aedes dicata est
 specie rotunda, cuius medium intersitet tectum. Πετρ. Wilke παρὰ E-
 bert Reallex. d. Vorresch. XI 168.

Περὶ τῶν παρελάσεων μεμεμφισιμένων ἐν τῷ βορρῷ τῆς Χερσονήσου
 τοῦ Αἴμου, ἐν Θεσσαλίᾳ, Ν. Μακεδονίᾳ, Θράκῃ, Βουλγαρίᾳ, αἵτινες ἐπί-
 σκονται ἐν ~~οσορῶσιν~~ συναφείᾳ μέ ἔθιμα τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου πρβλ.
 Dawkins Journ. hell. stud. XXVI 191. Wace Ann. Brit. Sc. Ath. XVI 232,
 XIX 248. Nilson Jahrb. XLVI 677; Arch. f. Relig. XIX 90, Kazarow Arch.
 f. Relig. XI 407, Cook Zeus I 694, Clemen Religionsgesch. Europas I
 185, Cumont Amer. Journ. of Arch. XXXVII 252, 257, Arnaudoff Bulgarf
 Fest. Brücke, Lpz 1917 26

ἠαρώνοια

Ἀσδοῦλης, Perdrizet Rev. Arch. 1904, I 20, Rostowzew izw. Imp. Arch.
 Comm. 40, 26

Βαταλδελ. Γιουνός, ВИАВ IV 104, 28, (Βωμός ἀπὸ Belitza-Scretin-
 sca περ. Sofia).

'Ηληνεΐτης, Bull.hell. XXXVI 578 N° 33 (Σιγυθεία)

'Βλευθεράς, Rev.arch. 1911, II 444, Picard Rev.arch. 1912 II 394 (Με-
σημβρία, 'Ασιέρως τῶν Στρατηγῶν εἰς τόν ἄττικόν Διόνυσον)
βλ. Bd. V σελ. 2345

Εὐκαρτος Rev. arch. 1913 II 233 Εἰμ. 40 Μιμψεία Picard Rev.
hist. rel. LXXXVI 140, 147
Οὐήρζελ (ηνος) Sbornik XVI 88 92, 14 (Θράκη, ἀνάγνωσις ἐπιστατησθεῖ-
σα παρ' ἐμοῦ

Tasibastenus Θη Bd. IV A ειμ 2461

Μνημονευτέα ἀκόμη ἐπίκλησις Εὐρυβάλδινος βλ. Bd. VI σελ. 1318 II
σελ. 2828, φαίνεται, ὅτι ὁ Διόνυσος ὠνομάζετο βαλῆν=Βασιλεύς, πρβλ. τὸ
ἐπώνυμον Βαζό=βαλις BSAB IV 93. Fick Hattj. 47. Cook, Zeus II
270.

'Από τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους διτηροῦνται ἀνάγλυφα καὶ ἀναθηματικά
ἐπιγραφαὶ εἰς μέγαν ἀριθμὸν. Βίβλ. τῆν ἀνακοίνωσιν του διὰ τὸ ἱερὸν τῶν
θεῶν τῆς Θράκης εἰς τὸν ἄττικόν οὐδαῶνον (hw. der. Kais. Arch. Komm. 40)
ὁ Rostowzew περιγράφει μέγαν ἀριθμὸν ἀναγλύφων· ἡ παρ' αὐτοῦ διαίρε-
σις τῶν μνημείων εἰς μερικάς οὐπάδας καθορίζει καὶ τὴν ἐδῶ διδουμένην
σύνοψιν, ἡ ὁποία διὰ τὴν τελειότητα της οὐδεμίαν ἀξίωσιν προβάλλει.

α) ὁ Διόνυσος μόνος ἢ με τὸν Πάνθηρα. Ἀνάγλυφον ἀπὸ τὴν Θράκην :
ὁ Διόνυσος με μικρὰν κόμην, ἐνδεσμένος με περιζώνουσαν χλαμίδα, με
κοντὰ μανίκια, ἀπὸ ἐπάνω νευρίδα, με στιβάλια, εἰς τὴν κατεβασμένην
δεξιάν κρατεῖ κάρβαρον ἐπάνω ἀπὸ ἓνα βωμόν, με τὴν ἀριστεράν κρα-
τεῖ θύρσον, δεξιᾷ τοῦ Διονύσου Πάνθηρ, BSAB III 32 ἀρ. 27 = Rostowzew
24 ἀρ. 3 πρβλ. ἀκόμη Bull.hell. XXXVI 578, 33 (Σιγυθεία), Oesterr.
Jahresh. VII Παρίσις 8c (Municipium Mal...) N Παρίσις. 124 Vimina ci-
um. - Ἀνάγλυφον ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν ὁ Διόνυσος γυμνός κάτωθεν ἀμπέλου
ἰστάμενος, εἰς τὴν κατεβασμένην δεξιάν κάρβαρον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον χύ-
νει κρασί εἰς τὸ στόμα παρ' αὐτόν ἰσταμένου Πάνθηρος, με τὴν ἀριστε-
ράν στρίψαι εἰς τὸν θύρσον, Rostowzew 27, 2 = Seure

Musee de Belgrade, Rev. et. ant. 1923/24, 35 de St. - 'Ανάγλυπον
 εἰς Βουκουρέστιον. Ὁ Διόνυτος με τὸν ὄψον εἰς τὴν ἀριστεράν,
 εἰς τὴν δεξιάν ἕνα τσαμπὶ σταρῦλι, *Βουκουρέστιον* 23,1. - Σπατρώνο τερά-
 χιον ἀγαλακτίου; διατηροῦνται οἱ πόδες τοῦ Διόνυτου, ἀριστερά ὁ Πάν-
 θηρ, δεξιὰ *δὲ ὄψον* καὶ παραπλεύρως *εἰς τὰ μυστικά*, ἀπὸ τὴν
 ὁποῖαν ἐξέρχεται ἔρπον ὄφια, ἀφιέρσις *Libera matris Domit(ius)*, *Σα-
 τυμικὸς βλ. ΒΣΑΒ III 25* ἀρ. 21 (Ραζλικεὶ περ. Τύρνόβου). - Ἄλλα
 ἀνάγλυφα : ΒΣΑΒ III 22 104 εἰκ. 98 (Μάδιστρα) ΒΣΑΒ *227* 227 = Rev. arch.
 1925, II 1 ἀρ. 236 (τεράχιον ἀργίλλου ἀπὸ τὸν περιπέρε τῆς Διονυτου-
 πόλεως). *Σλοβενικ* xvi 98, 5 = Rev. arch. 1909, II 75, 6 (Νικόπο-
 λισ παρὰ τὸν Ἴστρον), *Theodorescu Bulchetul con. monum. ist*
 1915, 9 αρ. 29, 31, 32 (Τομι). 1916, 79 (*Lag. Mahale, περ. Κνωσολαφῶν*)
Dolgorozov VII 128 (Ρουμανία) *Zeits. der Serb. Akad.* LXXVI 19
 4. 32 (*Βιολτζα, Μονουμ.*)

β) Ὁ Διόνυτος με τὸν Πάναν, ἢ με *«Λιχινόν»* ἢ με Εἰτύρον.

Ἄνάγλυφα: Ὁ Διόνυτος με μακρὰν πίπτουσαν κόμην, , εἰς τὴν κορυφὴν
 τῆς κεφαλῆς μαζεωμένη εἰς κόμβον (κότσος) (ἢ εἶδος κανίπτρου), ἐνδε-
 δυμένος με *χλαρίδα* καὶ *νωκὸν* , εἰς τὴν δεξιάν, ἢ ἀριστερά πρὸς
 τὰ δεξιὰ ἐκτεινομένη (παρακάτε τὸ ἀνάγλυπον εἶνε ἀποκεκομμένον), ἀ-
 ριστερά τοῦ Διονύσου Πάν (;), *Βουκουρέστιον* 24,4 (ἀπὸ τὸ ἱερόν τῆς
Βουζαντζο-Κουκρε, Συμφ. Βδ III σ. 1433
 ὅπου τὸ ἀνάγλυπον ἐσφαλμένως ἕς *ἄριος* ὑποδηλοῦται). - Ὁ Διόνυτος ὀρ-
 θιος μόνον με *νωκὸν* , εἰς τὴν κατεβατμένην δεξιάν κρατῶν πι-
 νάκιον, εἰς τὴν ἀριστερὰν *ὄψον* , ἀριστερά ἀπὸ αὐτὸν Πάνθηρ
 - *καρπένος* εἰς τὸ ἔδαφος, *προβάλλων* τὴν κεφαλὴν του με *ἀνοικνέ-
 νον* πρὸς τὸ πινάκιον. Δεξιὰ τοῦ Διονύτου, μακρὸς Πάν, κρα-
 τῶν εἰς τὴν δεξιάν *Redum* , με τὸ ὁποῖον *πύκκπερσέπεσαν* *πένει*
 ἀπὸ τὸ *ἀπέρι* σταρῦλι, εἰς τὴν ἀριστερὴν κρατῶν τὸν *αὐλον*, *Βουκουρέστιον*
 25,5 (*Σαρωνεο - Ζεμοίρια*) — . - Ὁ Διόνυτος με πτέφανον

(Διόνυσος)

Σ. Ιστάμενος κάρθεν άπέλου, «ενδεδυμένο εν περιμήτριάς (τίμωρα τόνια, τόνια)
εις τήν δεξιάν πινάκιον, εις τήν άριστεράν θύρτον, άριστερά Πάνθηρ, δε-
ξιιά *Sikuleme*, Ραχτοβζω, 25, 6 — (Φιλιππούπολις, από τόν αυτόν

τότον εύρέσεως, άκόμη ένα κομμάτι σπατιένο, Ραχτοβζω XVI στ η 7 —)
Σπατιένο κομμάτι: Διόνυσος, άριστερά Συζωή καθήμνω επί πάν-
θηρος, δεξιιά 2 Εάτυροι, σταρύλια εις ένα πατητήρι *αυτείδωτος*, GMS 1921,
205, εις 213 (Zelen = mibatis Ραχτοβζω) — — — Διόνυσος

AD

μέ στέφανον από κιστόν, νευρίδα και θύρτον, κάρθεν άπέλου, δεξιιά Εά-
τυρος, μέ τήν δεξιάν περιβάλλον τόν Διόνυσον, μέ τήν άριστεράν κρατεών
πινάκιον, *αυτων* άριστερά ο Πάν, παίζων αυλόν, εύρέθησαν ομοιύ μέ ένα άνάγλυ-
φον του "Ηρωος, ΒΙΑΒ V 79 (Segmentum περ. Κατινοβατ).

— 1) Άγα-
μάτια: θύρα καθήμνω εις τήν πλάτην του Πάνθηρος, εις τήν άριστεράν
κρατεί μικρόν δοχείον; ο Διόνυσος και ο Πάν άποκεκορμένοι, ΒΣΑΒ III
30, 25 (Ραχτοβζω). — Σπατιένο τεύχιον άναγλύφου: ο Διόνυσος μέ πηχ-
τρον, δεξιιά Εάτυρος, φέρων κίνιστρον επί τής κεφαλής μέ ταυριάς, άφι-
έρσεις: Κυρίφ Διονύση, ΒΙΑΒ II 227, εις. 103 (Διαγόνο, περ. Βελα). —

Σπατιένο κομμάτι ενός άναγλύφου. ο Πάν κρατῶν μέ τίν 'αερόβριον
σκοτεινό εῖδον (δορκάς);, εις τήν άριστεράν τό Pedum, GMS, 1921, 205
εις. 212 (Νοσελ) περ. άκομη GMS 1921, 204 εις. 212 (Κραϊνιζα, περ. Ουφιτζα).
Deaton, Jahresheft. XIX - XX, Wiener. 45 περ. 3-5
(άπό τήν Μακεδονίαν και Βούλγαριαν) Reimann, Rep. Stat. III 35 περ. 9
(άγαλλάτιον από τήν Σερβικήν) Bulehinul 1945, 9, 31 κ (Τουλι) —

εις ένα άνάγλυφον από τό *Βουλι* *Βουλι* ισταται ο Διόνυσος κάρθεν άπέλου,
επί τής οποίας κίθεται Εατυρίσκος, μέ τήν δεξιάν χύνει κρατί εις άρτων
ιόστων *σημειωμένη* υποθέτει Jesnik Hvezet, arch. Druž VIII (1905) 56
περ. 110; αλλοιότι εδυστηνισθεν κωινη άρα άνάγλυφα τῶ δουρίστ εις εἰκαστων
η λαφρευτα, ηδ ὅσα φορητοίη κῶη κα ἕρην η δουρίστ εις εἰκαστων

ἐν Θίασῳ

γ) Ὁ Διόνυσος μετὰ τὸν Διόνυσον ὡς ἱππεὺς ἐν φαίμῳ (ἀφῆ) μετὰ τὴν Σικελίαν ἐμφανίζεται εἰς τὸ γνωστόν ἀνάγλυφον τοῦ Μελνίκου τῆς Μακεδονίας: *Moschmann Athen Mitt.* 741 100. *Rechtzeitl. Rev. arch.* 1904 I 20 pl. I; *Bulletin du Musée El. Ρωστωζου* 26, 7. *Études de l'Épigraphie de la Fischer Taf.* VI. *Coosk Zeus* II 269

München
Pöchner

εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μελνίκου, ὅπου ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου εἰς τοὺς παλαιούς καὶ νέους χρόνους εὐδοκίμει, εἰς τὰ σύνορα τῆς *Μακεδονίας* κατὰ τὴν ἰσοπέδου ἢ πηγῆ "Ι ν ν α, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ ὁ Μίδας ἀνέμιξε μετὰ κρασί, ὥστε τὸν Σιγνὸν νά συλλάβῃ, *Bion ap. Athen* II 45c. *Tomaszewski Thesaur* II 32. *Rechtzeitl. Rev. arch.* 1904, I 27 p. *Bd* XV n. 1528.

κάτω ἤμισυ ἐνός ἀναγλύφου: Ὁ Διόνυσος μετὰ τὸν Πάνθηρα, ὅσον ἴσταται ὄρθιος, μόνον τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος ἐνδεδυμένον, μετὰ τὰ δύο χέρια κρατεῖ κἀνίστρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, δεξιὰ τοῦ Διονύσου Πάν κρατῶν μετὰ τὴν ἀριστεράν ἀπὸ τὰ κέρατα τράγον, εἰς τὴν δεξιάν ἴσως αὐλόν, *Ρωστωζου* 28, 2 B: ὁμοίον τὸ ἀνάγλυφον εἰς τὸ Βουκουρέστιον αὐτ. 28, 10, πρβλ. ἀκόμη *Ρωστωζου* 2, 8 = *Domaszewski Rel. d. z. n. Keles* 54 Taf. III 4 (*Toulasch.umont Rel. orient* 308, 43) -

Ἀνάγλυφον ἀπὸ τὴν ἐράκην: Ἀριστερά τοῦ Διονύσου Πάν, φουσῶν κέρατον, δεξιὰ ὄρθιος κτυκῶν κύμβαλον *Ρωστωζου* XVI 83, 2 = *Ρωστωζου* 28 - *Σλοβενικ* XVI 83, 3, *κεν.* 42 = *Rev. arch.* 1908 II 55 αρ. 59 - - - (Νικόπολις ἐπὶ τοῦ Ἰστρου, ἀπὸ τὸν αὐτὸν τόπον εὐρέσεως *Arch. epigr.* Mitt. XVII 187 αρ. 43 = *Rev. arch.* 1908 II 52 αρ. 52). - *Κελς* 1921, 904 *κεν* 211

μετὰ τὴν ἀριστεράν του κρατεῖ ὁ Διόνυσος ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς του ὄφιν (*Novae*). - *ΑΒ* 468 (*Dezous*) - Ἰολόκληρον ἐδημοσιεύθη εἰς *Mitt. des arch. Inst. in Konstantinopel Album Taf* CIV - , ἀριστερά τῆς Μαινάδος ἴσταται Πάν, κἀνίστρον φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του: πρβλ. *ἀνὸν Ρωστωζου Forsch. für Bobinaky* 147.

κατηγορία μαρμαρίνων: εἰς τὸ μέσον ὁ Διόνυσος κατὰ πρόσωπον ἰστάμενος, φέρει σιβάλια καὶ νευρίδα, κεφαλὴ καὶ δεξιὰ χεῖρ, ἡ ὁποία ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὑψοῦτο, κεκομέναι, εἰς τὴν ἀριστεράν κἀναρρον. δεξιὰ τοῦ

Διονύσου γυμνός Ζάτυρος, με τήν ἀριστεράν ἐγγίζει τόν κύνθαρον, ἡ ἀριστερά ἐπιστηρίζεται ἐπί τῶν ὤμων τοῦ Διονύσου, ὡς ἂν ἤθελε πρὸς ἑαυτὸν νά σήρῃ τόν Θεόν, περαιτέρω Βακχίς, κρατοῦσα εἰς τὰς χεῖρας στρογγυλοειδές ἀντικείμενον, πρό αὐτῆς ὁ Πάνθηρ, στρέφωσιν τήν κεφαλὴν του πρὸς τόν Διόνυσον. Ἀριστερᾷ τοῦ Διονύσου παγωνοφόρος Ζειληνός τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος με μανθίαν ἐνδεδυμένον, καθήμενος ἐπὶ ὄνου, κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας παιδίον, κάτωθεν αὐτοῦ δένδρον, ἐπὶ τοῦ κλάδου τοῦ ὁποίου κάθεται μικρὸς Πάν, φουσῶν αὐλόν. Κάτωθεν ἡ ἀφιέρωσις:

Αἴλιος Μοσχιανός ἀνέθηκεν. - Ὅμοιον ἐν μέρει σπασμένον σύμπλεγμα, μόνον αἱ παραστάσεις με ἠλλαγμένην σειράν : ἀριστερᾷ τοῦ Διονύσου Ζάτυρος, κρατεῖ με τήν δεξιάν *Pedum* Βακχίς ἐστραμμένη πρὸς τὰ ἀριστερά, κρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας τῆς ρομβοειδούς κυρτόν ἀντικείμενον. Κάτωθεν τῶν ποδῶν τοῦ Ζειληνοῦ ἄσκος. - Ἀκόμη ἓνα σπασμένον σύμπλεγμα, εἰς τὸ μέσον ὁ Διόνυσος ἐποκομιμένος, ἡ ἀριστερά του με τόν κύνθαρον στηρίζεται ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Ζατύρου, ὁ ὁποῖος, με ἐκτεθῆν ἐπὶ τῶν ὤμων, δρασκίζει πρὸς τὰ δεξιὰ, ἡ κεφαλὴ του ἐστραμμένη πρὸς τόν Διόνυσον, ἡ δεξιά ἐποκομιμένη ἀριστερᾷ του ἴσο πιθανόν σηκωμένη πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Διονύσου. Δεξιᾷ αὐτοῦ, Βακχίς, κρατοῦσα με τὰς χεῖρας τῆς κύμβαλον πρό οὐκίης Πάνθηρ κείμενος ἐπὶ τοῦ ἑδάφους, στρέφωσιν τήν κεφαλὴν του με τὸ ἀνοικμένον στόμα πρὸς τόν Διόνυσον. Ἀριστερᾷ τοῦ Διονύσου Ζειληνός κρατῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κύνιστρον με καρπούς, ὅπισθεν αὐτοῦ δένδρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἴσταται μὴν με αὐλόν. Καί τὰ τρία συμπλέγματα θά προέρχωνται πιθανῶς ἀπὸ τὸ αὐτὸ ἔργαστήριον. BSAB III 25 ἀρ. 22-24 (Pavlikeni περ. Νικοπόλεως ἐπὶ τοῦ Ἰσκιρου). Ἀπὸ τοῦ Παβλικένι προέρχεται τὸ ἄνωθεν μνημονευθέν ἀγαλλμάτιον τοῦ Διονύσου με τόν Πάνθηρα, δεξιᾷ αὐτοῦ *cista mystica* με ὄφιν. BSAB IV 312 εἰκ. 128 (Ζερδική) IV 313 εἰκ. 130-*Rw.azh.* 1929 I 25 ἀρ. 4 (*Desmus*). *S.Boznik* XI 102, 5 (Πουταλία, ἀφιερωμένον ἀπὸ ἓνα "ἱερεὺς" με θρακικόν ὄνομα). Δύο ἀνάγλυφα

[BSAB III 25 ἀρ. 21]. - Σπασμένο κομμάτι σφραγίσματος ἐν Βιζυγγίδιου, *Service Musée de Belgique, Rev. ét. anat. 1923/24, 39, 3 des S.F.*

-- Διόνυσος καὶ Ἡρακλῆς ἐφ' ἀμάξης, ὡς ἀνωτέρω, εἰς τὴν κάτω γραμμὴν τρίγυς καὶ σύνθλιψις σταφυλῶν , Rostowzew 30 ἀρ. 13, Kazarow, Beitr. zur Kulturgesch. der Thraker 41, Saxl Mithras 25, Rev. Arch. 1913 II 233 ἀρ. 113 (Μέσσηρια, Διόνυσος καὶ Ἡρακλῆς) Kazarow Beitr. zur. ant. Gesch. von Sofia 45 (Λεβέντι, ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἡρακλῆς) BSAB IV 104,2 Taf. XVI (Kopilovtzi, ὁ Διόνυσος ἔτι καὶ τῆς συνοδείας καὶ Ἡρακλῆς) Arch. Anz. 1915, 165 (Karaorman = Gillae) D-H 335, 38, 343, 579 (Φηγαπέπησι, ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἡρακλῆς). Sbornik XVI 92 ἀρ. 13 (Όιραν, ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἡρακλῆς , BSAB III 189 εἰν. 109 (Novae, Ἡρακλῆς, Διόνυσος, Ἰγνιά , ἰὼς καὶ Ἰασημισί) . Sbornik XVI 86 ἀρ. 4 = Rev. arch. 1908, II 56, ἀρ. 50 (Νικόσησι περὶ τὸν Ἰερεον) BIAB VII 409 εἰν. 165 (Sukindol περ. Sevliano : Ἡρακλῆς, Διόνυσος ἔτι καὶ Πάνθηρος καὶ Δατύρε) Spomenik der Serb. Akad. LXXI 237 ἀρ. 200 (Sulcano εἰς Ἄνω Μοισίαν : Ἡρακλῆς, Ζεὺς καὶ Διόνυσος μετὰ Πάνθηρος καὶ Πάνθηρος).

Ἡ συσχέτισις Ἡρακλέους καὶ Διονύσου εἰς τὴν Θράκην, φανερόν ὅτι δὲν προέκυψε πρῶτον κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, διότι ἤδη ἀπὸ τῆς 6. ἐκ. π. ἄρ. ἐμφαίνεται εἰς τὴν θάσον, Picard, Rev. hist. rel. LXXXVI 140, Bull. hell. XLIV, 61 συναντᾶται ἐπίσης εἰς νομίσματα τῆς Καλλιπόλεως καὶ τῆς Διονυσίουπόλεως, Bayet, Mém. d' arch. et d' hist. XLVI 28.

Ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω ἀπαρίθμησιν βλέπει τις, ὅτι εἰς ὅλα τὰ ἀνάγλυφα αἱ αὐταὶ σκηναὶ ἀπεικονίζονται καὶ ὑποθέτομεν, ὅτι τὰ ἀνάγλυφα αὐτὰ ἐχαράχθησαν καὶ ἐξετελέσθησαν κατὰ ποσότητα εἰς μερικά ἐργαστήρια, ὅπου ἐλατρεῦντο οἱ θεοὶ τῆς Θράκης.

Διὰ τὰς παραστάσεις τοῦ Διονύσου ἐπὶ τῶν βράχων τῶν Φιλίππων βλ. Picard, Rev. hist. rel. LXXVII 137. Ἐνα ἀνάγλυφον δεσφύζει τὸν Ἄρη καὶ τὸν Διόνυσον ὁμοῦ, ὅπου ὁ Διόνυσος εἰς τὴν σηκωμένην δεξιάν του κρατεῖ σταφύλια, δεξιᾷ αὐτοῦ βωμός καὶ αἶξ. Ἡ σημασία

Amphylos

τοῦ Διονύσου-Βότρυς ὡς μυθικῆς θεότητος εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Παγγαίου ἐτονίσθη ἤδη ὑπὸ τοῦ Pedrizet, Cultes du Pangee 89. Διὰ τὸν δαίμονα τοῦ Δινύσου Stambhylos Bozem¹⁵ ἐπὶ ἀναγλύφου τῆς 1° πρβλ. Sippold, Feastsch.

Poland — 277. Ἐπὶ τῶν βράχων παρὶστάνεται ἐπίσης φαλλικὰ σύμβολα καὶ Κένταυροι, οἱ ὅποιοι ὁμοῦ μὲ τοὺς Σειληνοὺς ἀνήκουν εἰς τὴν συνοδίαν τοῦ Θρακορακεδόνα Διονύσου (Phele, Psyche II³ 14), ὡς γνωστὸν παρὶστάνεται ὁ Κένταυρος ἀπ' αὐτὴν Νύμφην, ἐπὶ τῶν νοτιοδυτικῶν τῶν Θρακικῶν φυλῶν τῆς περιοχῆς τοῦ Παγγαίου, βλ. Bol XI σελ. 475. Ὁ Picard τείνει νὰ δεχθῆ ὅτι ὁ φαλλὸς ἔπαιζεν ἤδη ρόλον εἰς τὴν τῶν Θρακῶν λατρείαν τοῦ Διονύσου (πρβλ. Nilsson, Griech. Feste 26i. Kiebel. GGN, Phil.-hist. Kl. 1901, 498)

Φαλλοὶ ἀπὸ ἀργιλλῶν εὐρέθησαν εἰς νεολιθικοὺς συνοικισμοὺς ἐν Θράκῃ, Borow BSAB VI 144 Nestor, Prähist. Zb. IX 124. Κατὰ τὸν S. Curtius (Feastsch. d. Klages 29) εἶς ἦτο "εὐραϊκὴ ἢ περὶ Ἑρμοῦ μυθολογία καὶ ἡ ἀνακάλυψις τοῦ φαλλικοῦ Ἑρμοῦ ἦτο ἴδιον αἶψαν τῶν Θρακοιλλυριῶν μεταναστῶν, οἱ οὖν διὰ τὴν Δαρδανελλίαν πρὸς τὴν Φρυγίαν ἔβησαν καὶ ἐκ τῶν ὁποίων τὴν παρουσίαν τοσούτου εἰς τὴν ἑλληνικὴν θρησκείαν ἀνήκει" πρβλ. ἀκόρη τὴν ἀφιέρωσιν Liberi et Liberae et He[rculi] ἀπὸ τὴν Δράμαν Bull. hell. XLVII 75 ἀρ. 33. Ἀγαλμάτιον τοῦ Διονύσου ἀπὸ τοῦς Στόβου, μὲ δὶκλῆσον ἀφιέρωσιν εἰς τὸν Siber - Dionysos, δημοσιεύε Serbia, Oesterr. Jahrb. XXVI 84. Ἀνάγλυφον τοῦ Διονύσου μὲ τὴν συνοδίαν ἀπὸ τοῦς Στόβου, Προμενικ der Serb. Akad. LXXV 28 ἔ. 79.

Μνημονεύομεν τὰς ἀκολουθοῦσας ἀφιέρσεις εἰς τὸν Liber ἢ Liber pater ἀπὸ τὴν Μοισίαν: Arch. Anz. 1927 337 ἀρ. 17 (Sgalüvety περ. Pleven) - Berl. Phil. W. 1926, 767 (Descus) CIL III 7499 (μὲ E.O.M.) Bulletinul. Comm. mun. ishr 1915 41 (Troesmis) CIL 750 (Novae) BSAB III 25, 21 (Pavlakeni) CIL III 14214^{14 214} (Adamklisse, ὁμοῦ J.O.M. Ἑρακλῆς καὶ Ceres) CIL III 12499 (Membur) Αἱ μαρτυρίαι εἰς τὴν Δακίαν διὰ τὸν Siber καὶ Libera: Jones, Cultes of Dacia 287. Toutain, Cultes païens — I 305, βλ. Bol XIII σελ. 73. Κρίνοντες ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν, τὸ πλεῖστον στρατιωτῶν καὶ ἰδιωτῶν μὲ ρωμαϊκὰ ὀνόματα, δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται σχεδὸν νὰ

α.36 δεχθῆμεν, ὅτι ἐδῶ τὸ Liber ἀντικατέστησε τὸν θρακικὸν Διώνυσον
 Brenel, Germania 1924, 54 ὑποθέτει ὅτι τὸ Liber καὶ Libera
 εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Δουνάβεως ἐθεωροῦντο, κατὰ τὴν συνήθειαν
 τῆς παλαιᾶς ρωμαϊκῆς πίστεως. ἐν γένει ὡς θεότητες τῆς εὐφορίας,
 πρβλ. Ramonzewski, Relig. des Rom. Heeres 54. W. Ssowa, Religion 17
 300. - Νέα ἀνάγλυφα μὲ τὴν παράστασιν τοῦ Liber καὶ Libera
 ἀπὸ τοῦ Sarmizgethusa δημοσιεύει ὁ Pisconici, Annuaire Univ.
dim Obog Cluj ————— 1929-1932, I 119 ff. Ἐμπρός μὲ ἀφι-
 ἔρμηνιν εἰς τὸν Liber pater, αὐτ. 109. Ἀφιέρωσις ἀπὸ τῆν "Α-
 ννα Μοισίαν εἰς τὸν Liber pater: Spramenik, el Serb. Arad. LXXI 211
 ἀρ. 562, 226 ἀρ. 598.

Αἱ πηγαὶ διὰ τὴν λατρείαν τοῦ Σαβακίου εἰς τὴν θρά-
 κην καταχρῶνται εἰς Βλ. IΑ σελ. 1545 πρβλ. ἀκόμη 586 I 302
 (Ἐμπρός ἀπὸ τὴν Παυταλία) DIAB IV 319 (Pila περ. Dupniza)
Ινάνου, Nordmakedonien 193 ἀρ. 34 (Tavelicano περ. Kis Kendil)
 Γνωρίζομεν τὰ ἀκόλουθα τοπικά καὶ ἑλληνικά παρῶνυμα τοῦ θε-
 οῦ 'Αρσιληνός ἢ 'Αρσεληνός, 'Αρ...να-
μηνός, 'Αθυπαρηνός, Μητριχός ('Ἐπ' αὐ-
 τοῦ βλ. Reitzenstein Hellenist. —————

Mysterienrel. 3 107). Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς Νικοπόλεως ἐπὶ τοῦ Istyp
Rev. Arch. 1908, II 44 ἀρ. 46, ὁ Ζαθάσιος φέρει τὸ ἐπίθετον ἅγιος,
 ἐπὶ τοῦ ὁποίου βλ. Cumont Relig. orient. 4 260. Ἐν γένει βλ. ἀκόμη
Restowzew, Ant. decorat. Makedon. Sibirussl. I 428. Curtius, Arch.
Jahrb. XLIII 291. Gressman, oriental. Relig. II 0.

by. οὐκ ἔστιν 63. 37

10 303. Cu-
 mont, Relig.
 orient. 200

α.37